بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2019/HC-A/625
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ސިމާ އަބްދުލްޢަޒީޒު މޫސާ / ސ. ދިރާގުގޭ، ސ. ފޭދޫ (ދިވެހި އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A056078)
- **އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް:** މުޙައްމަދު ނިޔާޒު / ދަފްތަރު ނަންބަރު ނިސް 10971 (ދިވެހި އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A066937)
- **ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚު:** 13 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1441 / 10 ޑިސެންބަރު 2019
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 11 ޖުމާދަލްއޫލާ 1441 / 02 ޖެނުއަރީ 2020

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ރިޔާސަތު ފަނޑިޔާރު ޝުޖާޢު އުޘްމާން
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

- **އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:**
- **ނަންބަރު:** 471/Fm-C/2019
- **ނިންމި ކޯޓު:** ފެމިލީ ކޯޓު
- **މައުޟޫޢު:** ކައިވެނި ރޫޅުމަށްފަހު ދަރިފުޅާއި ބައްދަލުކުރުވުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 25 ޖުލައި 2019
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 16 ސެޕްޓެމްބަރު 2019

- **ދައުވާގެ ޚުލާޞާ:**

މިއީ، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 471/Fm-C/2019 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތްނޫން ކަމަށްބުނެ އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި ސ. ފޭދޫ / ސ. ދުނިވާގެ، ސާރާ އަބްދުއްރަޙީމް ޝާކޫރުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތަކީ، ދަފްތަރު ނަންބަރު ނިސ 10971، މުޙައްމަދު ނާޖީއެވެ.

- **ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް:**

01- ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 471/Fm-C/2019 ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ ބެލިއިރު އެ ޤަޟިއްޔާގައި، ދަފްތަރު ނަންބަރު ނިސ 10971 މުޙައްމަދު ނާޖީއާއި ސ. ފޭދޫ / ސ.ދުނިވާގެ، ސާރާ އަބްދުއްރަޙީމް ޝާކޫރުގެ ދެމެދުން ކައިވެނިކުރުމުގެ 17 ސެޕްޓެމްބަރު 2012 ގައި ވިލިމާލޭގައި ވިޔަފާރި ކުރި {ކައިވެނީގެ ނަން} އާ ބައްދަލުކުރެވުނީ، މި ކައިވެނީގެ ބައްދަލުވުމުގައި އަދި ސާރާ އަބްދުއްރަޙީމް ޝާކޫރުގެ ވަކިވުން މުޙައްމަދު ނާޖީ ހުށަހެޅުމުން ބަލައި ޤަޟިއްޔާއެއްކަމާއި،

އެ ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމްކުރައްވާފައިވަނީ، "ދަފްތަރު، މާލެ ދަފްތަރު ނަންބަރު ނިސ 10971 މުޙައްމަދު ނާޖީ (އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު A066937) އާއި މާލެ ސ. ދުނިވާގެ ސާރާ އަބްދުއްރަޙީމް ޝާކޫރު (އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A056078) އާ ދެމެދުން ކައިވެނިކުރި 17 ސެޕްޓެމްބަރު 2012 ގައި ވިލިމާލޭގައި ވިޔަފާރި ކުރި {ކައިވެނީގެ ނަން} އާ ބައްދަލުކުރެވުނީ، މި ކައިވެނީގެ ބައްދަލުވުމުގައި އަދި ސާރާ އަބްދުއްރަޙީމް ޝާކޫރުގެ ދެމެދުގައި މުޙައްމަދު ނާޖީ ހުށަހެޅުމަށް މި ޤަޟިއްޔާގައި، ދެ ފަރާތުން ދައުލަތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނިޔާއާއިގުޅޭ، ދުވަހުން ޙަވާލުކުރި ދަރިންނާމެދު ދެ ފަރާތުން އަމުރަށް ހަމަހަމަ ޙައްޤުތަކެއް ދޭނެކަމުގެ ނުކުތާތަކެއް، ޙުކުމްކުރައްވާ ސަރުކާރުން ނުލާހިބު، ދުވަހުން ތަރުތީބުކޮށްދީ، ކަރުދާސް އެއްގޮތް ކުރުމުގެ ގޮތް

ކުރުމުގައިވާނަމަ ކުދިންނާއި ކުދިންގެ ބައްޕަ އަދި ބައްޕަގެ ގާތްތިމާގެ މީހުންގެ [illegible] ސިލަތުރަޙްމުގެ ގުޅުން ބަދަހިވެ ކުދިންނާއި ކުދިންގެ ބައްޕަ އަދި ބައްޕަގެ ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށް [illegible] އެކުގައި ވަގުތު ހޭދަކުރުވުން އުސޫލުން ގާއިމުކޮށް [illegible] [illegible] [illegible] ދަރިފުޅާއި ގުޅުން ހުރި [illegible] ކަމެއްގައިވެސް ދަރިފުޅުގެ މަޞްލަޙަތު [illegible] ބައްޕައަށް [illegible] އުސޫލުން ދަރިފުޅާއި ބައްދަލުކުރުމާއި، ވަގުތު ހޭދަކުރުމުގެ ޙައްޤު ބައްޕައަށް ލިބިގެންވާކަމާއި، ކުއްޖާގެ އެންމެހާ ކަންކަމުގައި ކުއްޖާގެ ބައްޕައާއި ކުއްޖާގެ މަންމަ ސުލްޙަވެރިކަމާއިއެކު މަޝްވަރާކޮށް ކުއްޖާގެ މަޞްލަޙަތަށް އެންމެ ރަނގަޅުގޮތް [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/36 [illegible] [illegible] ނުކުތާގެ (ހ)ގައި [illegible] [illegible] ފެމިލީ ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] ބައްދަލުކުރުމާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ރިޢާޔަތްކޮށް، މުޙައްމަދު ނިޔާޒު، {ކުއްޖާގެ ނަން}އާ ބައްދަލުކުރުމަށް ވަގުތު ހޭދަކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ކޮންމެ ހުކުރު ދުވަހެއްގެ ހަވީރު 4:00 (ހަތަރުގަޑި [illegible])ގައި ކުއްޖާ އޮތް ގެއަށް މުޙައްމަދު ނިޔާޒު ދިއުމުން މި ކުއްޖާ މުޙައްމަދު ނިޔާޒުއާ ހަވާލުކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] އަންގައި، އަދި ކުއްޖާ [illegible] ދުވަހުގެ [illegible] 6:00 (ހަގަޑި [illegible]) ގައި ކުއްޖާ އޮތް ގެއަށް ކުއްޖާ ގެނެސް ކުއްޖާގެ މަންމަ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ އެ ގޭގައި ދިރިއުޅޭ ބާލިޣު މީހަކު މި ކުއްޖާ ހަވާލުކުރުމަށް މުޙައްމަދު ނިޔާޒުއާ އަންގައި، [illegible] މަތިން [illegible] މި [illegible] ނިންމަވައިފައެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

-02 [illegible] [illegible] [illegible] 471/Fm-C/2019 ނަންބަރު ކޯޓުގެ [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 02 (ދޭއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅާ އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]:

- ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ: ދަރިފުޅަކީ ނަފުސާނީ މައްސަލަ ހުންނަ ކުއްޖަކަން ވީމާ، ދަރިފުޅު ބައްޕައާ ބައްދަލުކުރަން ބޭނުން ނުވާކަމާއި، ބައްޕައާއި ކުރިމަތުން [illegible] ނަފުސާނީ ގޮތުން ނުބައި

އަސަރުކުރާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ދަޢުވާގެ މަސްލަޙަތު ގެއްލޭ ގޮތަށް ހުކުމް ކޮށްފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

- **ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ:** ދަޢުވާގެ އުމުރުން 07 އަހަރު (ހުރުސްކުރުމާ ހަމައަށް) ފުރިހަމަ ނުވާ ކުއްޖަކާމެދު ހިނގާފައިވާ ދާއިރާތަކުގެ ތެރެއިން ދަޢުވާއާއި ގުޅުން ދަޢުވާގައި ބައްލަވާފައިވާ ކޯޓުގައި ދެކޮޅުން ވާހަކައިން ދަޢުވާ ބައްދަލުވެފައި ބައްލަވާފައިވާ ބަޔާންތަކަށް ބަލާއިރު ބޭނުން ނުކުރެވޭ ގޮތަށް ހުކުމް ކޮށްފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

-03 ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 471/Fm-C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާއަކީ، އެ ދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރަމުން ހ. މާރާ / ހ. ނުރުކޯޓުގެ، ސިމާ އަޙްމަދުހަލީމް ޙަސަނާގެ ވަކިވުމުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކާއި، އެފަރާތުގެ ފޮނުވި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ވަކިވީކަމުން ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބައްލަވައި އެންމެހައި ކަންތައްތައް ވަޒަންކުރެއްވުމެވެ.

- ވަކިވީނަމަވެސް ފަރިއްކޮޅު ފާއިސާކަށް ގެ ދަރިފުޅުން، މި ދަރިއަށް އިސްފަހިވީދުވަހު ޝަރުޢީ އުޖޫރާ އާއި ވަކިވީދުވަހު ދަރީގެ ހައިސިއްޔަތު ދޫކުރެއްވުމެވެ.

3.1 ފުރަތަމަ ކަމަކީ، މިމައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ދެފަރާތުން ދަރިކޮޅުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ މައްޗަށާއި ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކާއި، މިމައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކުން ހުށަހެޅި ބަޔާންތަކާއި މައްސަލަތަކުގެ ބައްލަވާ، މި މައްސަލައަކީ ދަފްތަރު ނަންބަރު ނަސް 10971 މުޙައްމަދު ނިޒާމްއަށް ސ. ފޭދޫ / ސ.ހުޅުދޫގެ، ސިފާ އަޙްމަދުޝަރީފް ޙަސަނާ ދެމެދުން ކައިވެނިކޮށްގެން 17 ސެޕްޓެންބަރު 2012 ގައި ލިބިފައިވާ ފިރިހެން ދަރި {ކާއްޔާގެ ނަން} އާ ދަޢުވާގެ ބައްޔަ މުޙައްމަދު ނިޒާމްގެ ބައްދަލުވުމާ، މުޙައްމަދު ނިޒާމްގެ ފާރުން މިމައްސަލަ ސާބިތުވެއްޖާއިރު ބައްލަވައިދެއްވުމަށް އެދި ފެމިލީ ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައެއްކަމަށް އެނގޭކަމާއި،

މިގޮތުން ފެމިލީ ކޯޓުން މިމައްސަލައިގައި ސުލްހަވެރި ބައްދަލެއް ހޯދިފައި މައްސަލައިގެ ދެފަރާތުން ސުލްހަވެރި ހަމަޖެހިގެން ކުރިއަށް ގެންދާނެ ގޮތަކަށް މަޝްވަރާކޮށް ދެފަރާތުގެ އެއްބަސްވުމާ ސުލްހަވެރި ބައްޕައާއި ކުދިންގެ ބައްދަލުވުމުގެ ގޮތުގައި މިމައްސަލައިގައި ފެމިލީ ކޯޓުން ބައްދަލުކުރެވުނު "އާދޭ މައްސަލަތައް ބައްލަވާފައި ދެކޮޅު ބަލައިގަތުމަށް ސުލްހަވެރި ގޮތަކަށް ބައްދަލުވުން ބަލައިގަތުމުގެ ޙައްޤު" ވެސް ބެލުމުން އެނގޭކަމާއި، ފެމިލީ ކޯޓުން ބައްދަލުކުރެވިދާނެ ބަލައިގަނެ، ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައާ ބައްދަލުވުމުގެ ކުރިއްސުރެ ދެފަރާތުން ވަކި މައްސަލަތަކުގައި އެއްބަސްވެ ނިމިފައިވާ ކަމާއި ކުދިންނާ ކަމާއި ބައްދަލުކުރުމާ ބެހޭ ބައްޕައާ ބައްދަލުކުރުމުގެ ގަޑިތައް ކަނޑައަޅާ ބައްދަލުކުރަމުން ދިޔަ ގޮތަށް ކުޑަކުދިންގެ މަސްލަޙަތު ދެކެ ބައްލަވައިގެ ފަރާތުން އެދުނު ކަމާއި ފުރިހަމަކަމާ ނުލައި ބައްލަވައިލެއްވިކަމެވެ.

3.2 ދެވަނަ ކަމަކީ، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 471/Fm-C/2019 ގެ ޝަރީޢަތުގައި

ކުރެއްވުނު ބަޔާނުގައި އެއްބަސްވެ ދަރިފުޅުގެ ބައްޕައާއި ދަރިފުޅު ބައްދަލުކުރުމުގެ ގަޑިތައް ކަނޑައެޅި ހަފްތާ ދުވަހުގެ ހަވީރު 4:00 (ހަތަރެއްގެ ސާޢަތުގެ) އިން ފެށިގެން ކުއްޖާ ގެންދަން ދުވަހުގެ ރޭގަނޑު 6:00 (ހައެއްގެ ސާޢަތުގެ) އަށް ދަރިފުޅާއި ބައްދަލުކުރުމަށް ގޮތަށް ކުރިއަށްގެންދިޔަ ބައްޕަގެ ސިފަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފުރުޞަތު އަމާޒުކުރަމުން ކުރިއަށްދިޔައި، ދަރިފުޅަށް ނަފްސާނީ މައްސަލަ ހުރުމަށް ކުރުވާ ކުދިކުދި ފަހަރު، ދަރިފުޅު ބައްޕައާއި ބައްދަލުކުރުމަށް ބޭނުންނުވާކަމާއި، ބައްޕައާއި ބައްދަލުކުރުމުގެ ކުރިއަށް ނަފްސާނީ ގޮތުން ނުބައި އަސަރުކުރާކަން ބެލެ މި ކުދިކުދި ޚާއްޞަ ކުދިކުދި ކަމެއް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި ސިފަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފުރުޞަތު ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ގާނޫނީގައި އެދިފައިވާތީ،

ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 471/Fm-C/2019 މައްސަލަ ބެލުމުގެ ތެރޭގައި {ކުއްޖާގެ ނަން} ގެ އުސޫލުތަކާ ބަލައިގަތުމަށް "ކުއްޖާގެ ނަފްސާނީ ދަރިފުޅާ ބައްދަލުކުރުން ބަލައިގަތުމަށް ކަނޑައެޅި މައްސަލަތަށް ފުރުޞަތު ދޭން އެދުނުކަމާއި" މި ބަޔާނުން ބެލުމުން އެނގޭގޮތުގެ ކަމާއި، މި ބަޔާނުން ބެލުމުން، މި ބަޔާނު ބަލައިގަތުމުގައި ކުއްޖާގެ ފުރުޞަތު އަމާޒުކުރަމުން ދިޔަ ގޮތަށް ކުރުކޮށް ދަރިފުޅުގެ ކުރިއަށް ކަމެއް، ކުއްޖާއާ ދެފަރާތުން ވަކި ގޮތަކަށް ބައްދަލުކުރުމުން، ބައްޕަ (ދަރިފުޅު ނަފްސާނީ) ދިނުމުން ވަކި ކުދިކުދި ކަމެއްކަމާއި، {ކުއްޖާގެ

ނަން}ގެ ބައްޕަ ދެން {ކުއްޖާގެ ނަން} އާއި އެކު އުޅެން ނުދެވިދާނެކަމަށް ވިސްނައިދިނުމުން {ކުއްޖާގެ ނަން} އެކަން ގަބޫލުކުރަމުންދާކަމަށާއި، ކުރިން ބައްޕައާއި އެކު ދުއްވާފަހަރުގެ [illegible] ވެސް [illegible] ބައްޕައާއި އެކު ބޭރަށް ދުއްވާލަން ދާން ބޭނުންވިއަސް ދެވެން ނެތްކަމަށާއި މަންމަ {ކުއްޖާގެ ނަން} ބައްޕާ ބައްދަލު ކުރަން ބޭނުން ނުވާކަމަށް ބުނެފައިވާކަމާއި، "ބައްޕަ ނަމަ އެކަން ނުހަދާނެ، ހަމަ އެކަން ހުރެފަ ނުދޭނެ" މިފަދައިން {ކުއްޖާގެ ނަން} ގާތު މަންމަ ބުނެފައިވާކަމާއި، މަންމަ ދެން ސިއްރުން މިފަދަ ވާހަކަދައްކާ {ކުއްޖާގެ ނަން} ދުރުވާކަމާއި، މަންމަ އަދި ބައްޕަ ދުރުވެސް {ކުއްޖާގެ ނަން} [illegible] ބަޔެއް [illegible] [illegible] ބައްޕަ [illegible] ވާކަމާއި، {ކުއްޖާގެ ނަން} ބައްޕައާއި ބައްދަލު ކުރަން ބޭނުންވާކަމާއި، ނަމަވެސް މަންމަ [illegible] [illegible] ކުރިންވެސް 5 ފަހަރު ބައްޕަ އަރިހަށް [illegible] ކަމާއި، [illegible] ނަން ނޯޓުކުރަން ބުނެފައި [illegible] [illegible] ކުއްޖާ ބުނެފައިވާކަން މި އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓުން ބެލުމުން އެނގެންއޮންނަނީ، މައިންބަފައިންނާއި ދަރިންނާއި ދެމެދު ކުރެވޭ މުޢާމަލާތަކީ [illegible] [illegible] މައްޗަށް ބިނާވެފައި އޮންނަ ގުޅުމެއްކަމަށް [illegible] ބައްޕަ ގޯސްކޮށްފައި މަންމަ ކުއްޖާ ގާތު ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކީ ކުއްޖާގެ ހިތުގައި ކުއްޖާގެ ބައްޕައާއިމެދު ނަފްރަތު އުފެދުމުގެ ގޮތުންނާއި ކުއްޖާއާއި ކުއްޖާގެ ބައްޕައާއި ދެމެދު އޮންނަ ގުޅުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރެވޭ ކަމެވެ.

3.3 [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] މައިންބަފައިންނަށް [illegible] ވަރަށް މަތިވެރި އަމާނާތެއް ކަމާއި އެކުދިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމާއި، [illegible] [illegible] މައިންބަފައިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ދަރިން ކުއްޖާ ކުއްޖާގެ މައިންބަފައިން ވަކިވެ، މަންމަ ނުވަތަ ބައްޕައަށް [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] ކަމުގައިވިޔަސް މިއީ [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] މިފަދައިން

ކުއްޖާގެ ޙަޟާނަތު މަންމައާއި ހަވާލުކުރަނީ އެކަމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ކަމުގައި ބެލެވިގެންކަމާއި،

ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް ބާރުއަޅުމުގެ މުހިއްމުކަން ޤާނޫނު ނަންބަރު 19/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 08 ވަނަ މާއްދާގައިވެސް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި މިގޮތުން، މި މާއްދާގައިވޭ:

"(ހ) ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުންވިޔަސް ނުވަތަ ސަރުކާރީ ކޯޓުތަކުންވިޔަސް ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުންވިޔަސް ނުވަތަ އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭ ދައުލަތުގެ ނުވަތަ އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުންވިޔަސް ނުވަތަ ބެލެނިވެރިން ކަމުގައިވިޔަސް، ކުޑަކުއްޖާއާގުޅޭ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އެންމެ އިސްކަން ދޭންވާނީ، އެކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށެވެ.

(ށ) ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު އިސްކަންދިނުމުގައި، ކޯޓުން ކުއްޖާ ގުޅޭގޮތުންވެސް ގޮތެއް ނިންމަންވާނީ، އެކުއްޖަކު ހުރި ޙާލަތަކާއި ބަލައިގެންވާ އެހެނިހެން ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން، ކޯޓުން ކުއްޖާގެ މައްސަލަ ވަކިނުވެ އެގޮތުން، އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ވަކި ކަމަކާ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތް ކަނޑައަޅައިދިނުމުގައި، އެކަން ކަނޑައަޅަންވާނީ އަންނަނިވި އާންމު މިންގަނޑުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެންނެވެ.

(1) ކުއްޖާ އެކަމާމެދު ދެކޭގޮތް؛

(2) ކުއްޖާގެ އަމިއްލަވަންތަކަން؛

(3) ކުއްޖާ ޢާއިލީ މާޙައުލެއްގައި ދިރިއުޅުމުގެ މުހިއްމުކަމާއި ޢާއިލާގެ ގުޅުންތަކުން ކުއްޖާއާ ދެމެދު އޮންނަ ގުޅުން ދެމެހެއްޓުމުގެ މުހިއްމުކަން

(4) ކުއްޖާއަށް ލިބެންޖެހޭ އަޅާލުމާއި، ރައްކާތެރިކަމާއި، ސަލާމަތްތެރިކަން؛

(5) ދުޅަހެޔޮ ސިއްޙަތުގައި ދިރިއުޅުމުގެ ޙައްޤު؛

(6) ކުއްޖާއަށް ލިބިދޭ އުނގެނުމުގެ ޙައްޤު؛

(7) ކުއްޖާގެ އިޖްތިމާޢީ ނުވަތަ އެހެނިހެން ހާލަތު.

(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އާންމު މިންގަނޑުތަކުގެ ތެރެއިން ވަކި މިންގަނޑަކަށް ނުވަތަ މިންގަނޑުތަކަކަށް ބަރުދަން ދިނުމުގައި ބަލަންވާނީ، އެއިން ކޮންމެ މިންގަނޑެއް، އެކުއްޖާގެ ޙާލަތާ ގުޅޭ މިންވަރަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު، އެ ބަރުދަނެއް ނިސްބަތަކަށް. އެއްގޮތަކަށްވެސް، އެ ބަރުދަނަކަށްވެސް، އެމާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމުގެ އާންމު މަޤްޞަދަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.

(ރ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ އާންމު މިންގަނޑުތަކުގެ އިތުރުންވެސް، އަދި އެ އާންމު މިންގަނޑުތަކާ ތަޢާރުޟުނުވާ ގޮތަކަށް، ކުއްޖާ ހުރި ޙާލަތަށް ބަލާއިރު، ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް މުހިންމު އެއްޗެއް ކަނޑައަޅައިގެން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ."

މިފަދައިންބަލާއިރު، މި މާއްދާއަށް ބަލާލުމުން ކުއްޖާއާއި ގުޅޭ ކޮންމެ ނިންމުމެއްގައި އެންމެ އިސްކަމުގައި ދޫކޮށްދެވޭ ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އިސްކަންދިނުމަކީ، "ކުދިންނާބެހޭ ކަމެއް ދި ރާސާ ކުރާ ހުރިހާ ކަމެއްގައި[1]"ގެ ދަށުން ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތު އެއީ ކަނޑައެޅިގެންވާ ކުއްޖާއަށް މަސްލަޙަތު ބޮޑު ތަކުން ބަލަން ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގައި ފެނުނު ކަމާއި ކަނޑައެޅިފައިވާ ބާރުތައް ކަނޑައަޅާ ތަރުތީބުން ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ، މިގޮތުން، ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތު ހިމާޔަތް ކުރުން ބޭއިން، ތައުލީމު ދިނުން (މާއްދާ.28)؛ އާއިލާއާ ގުޅުން އޮތުން (މާއްދާ.8)؛ މައިންބަފައިންނަކީ ކޮބައިކަން އެނގުން، މައިންބަފައިންގެ ފަރުވާލިބުން އަޅާލުން ލިބުން (މާއްދާ.7)؛ ކުއްޖާއަށް ގުޅުން ނިންމާ ނިންމުންތަކުގައި އެކުއްޖާގެ ޚިޔާލަށް އަޑުއެހުން (މާއްދާ.12)؛ އަދި އެއީ ވަކި

---

[1] 20 ނޮވެމްބަރު 1990 ގައި ދިވެހިރާއްޖެއިން ސޮއިކޮށް، 11 ފެބްރުއަރީ 1991 ގައި ތަސްދީޤުކޮށްފައިވާ "ކުއްޖާގެ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ކޮންވެންޝަން"ގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި "ކުއްޖާގެ މަސްލަޙަތަށް އެންމެ އިސްކަން ދޭންވާނެ" ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން، މައިންބަފައިން ކުއްޖާ ވަކި ކުރުން (މާއްދާ.9)؛ މައިންބަފައިންގެ ޒިންމާ (މާއްދާ.18)؛ އާއިލީ ވެށިން ކުއްޖާ ވަކިކުރެވުން ކުރުން (މާއްދާ.20)؛ ކުއްޖާ ތަރުބިއްޔަތަށް ނެގުމާއި ގުޅޭ (މާއްދާ.21)؛ ޖިނާއީ ކަންކަމުގައި (މާއްދާ.37)؛ ކުދިންގެ ޝަރުޢީ ހާލަތުގައި ހިމާޔަތް ލިބިދިނުން (މާއްދާ.40). މިމާއްދާތަކާއި ގުޅޭ އެކި މާއްދާތަކުގައި 3 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅުވައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ؛

'In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.'

[illegible] އިޙްތިރާމާއިއެކު ބަލައިގަތުން (މާއްދާ.16) ހިމެނޭ ކަމާއި އަދި ކުއްޖާއަށް މަސްލަހަތު [illegible] ނޫންކަމަށް ބަޔާން ކުރާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އެއްވެސް ކަހަލަ އަނިޔާވެރި [illegible] [illegible] ކުއްޖާ ދޫކޮށްލުން ނުވަތަ ދެއްކުން (މާއްދާ.19)؛ [illegible] ގޮތަކަށް ކުއްޖާ މައިންބަފައިންނާ ވަކިކުރުން (މާއްދާ.9) ކުއްޖާގެ ސިއްޙަތަށް ގެއްލުންހުރި އާދަކާދައިގެ ގޮތުން ކުރާ ކަމެއް ކުއްޖާއާމެދު ކުރުން (މާއްދާ.24)؛ ކުއްޖާއަށް ނުރައްކާތެރި ނޫނީ ގެއްލުންދެނިވި މަސައްކަތް ކުރުވުން (މާއްދާ.32)؛ ކުއްޖާގެ ބޭނުން [illegible] ހިފައި [illegible] [illegible] ނޫނީ އަނިޔާވެރިވުން (މާއްދާ.33-36) ހިމެނޭ ކަމާއި، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އޮތް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ދެނެގަތުމުގައި ބޮޑަށް [illegible] [illegible] ގޮތުން ކޮންމެ ކަން [illegible] ވަކިން ބެލުމަށްފަހު ކަނޑައެޅިފައިވާ ޤާނޫނާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމާއި، މިގޮތުން، ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ގުޅިގެން، ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް އޮތް އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް ދެނެގަތުމުގައި [illegible] ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި،

1. **ކުއްޖާގެ ދީނާއި ތަރުބިޔަތު:** ކުއްޖާގެ ދީނީ އަދި ތަރުބިޔަތީ ކަންކަމުގައި ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާއި ގުޅިގެންވާ ކަންކަން ކަމާއި، އެކަންކަމަށް ނުރައްކަލެއް އަސަރު ކުރާ ގޮތަށް ކަންތައްތަކެއް ދިމާވެދާނެކަން ނުވަތަ ނޫންކަން.

2. **ކުއްޖާގެ އުމުރު:** ކުއްޖާގެ ޅަފަތުގެ ދުވަސްވަރު (tender years) ޚާއްސަކޮށް، [illegible] [illegible] އުމުރުގެ ކުރިން ކުއްޖާގެ މައިމީހާގެ ގޮތުން ދުރުކުރުމާއި، މައިމީހާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] ކުއްޖާގެ މަންމަ ކަމާއި އެކުގައި މައިމީހާގެ [illegible] [illegible] ކުރިއެރުމާއި ކުއްޖާއާމެދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

3. **ކުއްޖާއަށް [illegible] [illegible]:** [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] ކުއްޖާއަށް [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާއަށް [illegible] [illegible] [illegible]

ބާވަތުގެ ކަންކަން ނުކުރުމާއި، ކުއްޖާގެ ބެލުން ހަވާލުކުރެވޭ ފަރާތަކީ، ކުޑަކުދިންނާމެދު ޖިންސީ ގޯނާއެއް ކުރިކަން ނުވަތަ ޖިންސީ ކުށެއް ސާބިތުވެފައިވާ ފަރާތަކަށް ނުވުމާއި އަދި ކުއްޖާ އުޅޭ ތަނަކީ، ގެވެށި އަނިޔާގެ އަމަލުތައް ހިނގާ ތަނެއްކަމުގައި ވެގެން ނުވާނެކަން.

4. **ކުއްޖާ ބެލުމުގެ ޤާބިލުކަން ހުރިގޮތް:** ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމެއް ނަމަވެސް، ކުއްޖާ ހަވާލުކުރެވޭ ފަރާތުގެ [illegible] ބަލައި ތަރުބިއްޔަތު ކުރުމުގެ ޤާބިލު ކަން ހުންނަންޖެހޭނެ ކަމާއި އަދި ކުއްޖާ ދިރިއުޅޭ ތަނުގެ ހާލަތާއި ކުއްޖާ ބަލަހައްޓާ ފަރާތުން ކުއްޖާއަށް ދޭ ލޯތްބާއި އަޅާލުމާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ ބަލާމީހާގެ [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] ކަން [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތާއި ގުޅިފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޅާލުން ހުރި ގޮތެއް ބަލަންޖެހޭ ކަން.

5. **ކުއްޖާގެ ތަޢުލީމާއި ހަމަޖެހިގެން ދިރިއުޅުން:** ކުއްޖާގެ ތަރުބިއްޔަތާއި، ތަޢުލީމާއި އާއިލާގެ [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible] ދިރިއުޅޭ މާހައުލު ބަދަލު ނުކުރުމާއި [illegible] ކުއްޖާއާމެދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަވަސް އަވަސް ކުއްޖާ ބަދަލު ކުރުމަކީ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، ކުއްޖާ [illegible]، ކުއްޖާގެ ސަލާމަތާއި، ކުއްޖާ ގުޅިފައިވާ އާއިލާގެ [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

އަދި [illegible] ބަލަންޖެހޭ އުސޫލުން ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް ބަލައި، "ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތަށް [illegible] އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތް" *(best interests of the child)* ދެނެގަތުން ހިމެނޭ ކަމެއް ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/112 ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާކަމެވެ.

3-4 ހަތަރުވަނަ ކަމަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރައްވާފައިވާ މައްސަލައާއި ގުޅިގެން ކުއްޖާގެ ބައްޕަ (މުޙައްމަދު [illegible])ގެ ފަރާތުން ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުރި ކަމާއި، ކުއްޖާއާއި އެކު ބޭރަށް [illegible] ދާން [illegible] ކުއްޖާ ސްކޫލުން [illegible] ސްކޫލުން [illegible] [illegible] ހުރި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޖާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އެހެންކަމުން، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް 471/Fm-C/2019 ބާޠިލްކުރަންޖެހޭ އެއްވެސް ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މިމައްސަލަ ބެލި ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންނަށް ޤަބޫލުކުރެވެއެވެ.

- **ހުކުމް:**

ދެންފަހު، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 471/Fm-C/2019 [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] [illegible] ފަނޑިޔާރުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].